

84

SAYI: 10

Istanbul, 27.VIII.1941

41

TÜRK DİL KURUMU
Genel Merkez Kurulu
Tutulması

Başkan Vekili : Genel Sekreter İbrahim Necmi Dilmen

Üyeler : Besim Atalay, Ahmet Cevat Emre, Refet Ülgen, Naim Onat ,
Doktor Mehmet Ali Ağakay.

/Başkan Hasan Âli Yücel Maarif Vekilliği işleriyle meşgul,
Kolbaşı Hasan Reşit Tankut Ankarada Parti işleriyle bağlı
olduklarından gelememişlerdir. Kolbaşı Ali Canip Yöntem
davet edildiği halde gelmemiştir./

G Ü N D E M

- 1.- İmlâ Kılavuzu hakkında son kararların verilmesi;
- 2.- Gramer terimleri hakkındaki bazı dilelgeler üzerine konuşulması ;
- 3.- Genel Sekreterliğin, Saymanlığın ve Kolların ünergeleri ;
- 4.- Gelen kâğıtlar .

K A R A R L A R

- 1.- Genel Sekreter, imlâ işinin ve kılavuz çalışmalarının geçirdiği safhaları anlatarak, en son Koruyucu Genel Başkanımızın yüce ziyaretleri günü verilen kararları ve bundan sonra başkanla yapılan görüşmeleri ve kararlaştırılan noktaları belirtti. Son şeklini alan imlâ kurallarının müzakeresine girildi.

Kuralların esasları hakkındaki ilk iki madde okunarak "mütekâmil" ve "caiz" gibi kelimelerin türkçeleştirilmesi ve ikinci maddedeki "asıl" ve "asla" sözlerinin kaldırılması yerinde görüldü.

Ahmet Cevat Emrenin bu esasları başka ve daha geniş şekilde yazmak yolundaki teklifi çöğaltılıp üyelere verilerek konuşulması uygun görüldü.

İkinci ayrıma "sesler ve harfler" başlığı konulması, alfabe listesinde (ı)nın (i)den önceye alınması, sesli harflerde kalın ve inceden başka düz ve yuvarlak, dar ve geniş sınıflamalarının da gösterilmesi, sessiz harflerin kalınlık ve incelikte sesliye bağılılıkları kuralı yalnız damak harflerinde bahis konusu olduğundan bu maddenin kaldırılması kabul edildi.

Büyük harfler hakkındaki maddelerin birleştirilmesi, "dahil" ve "caiz" sözlerinin türkçeleştirilmesi, satır başının izahı hakkındaki notun düzeltilmesi, () veya " " içindeki sözlerin ilk harfleri hakkındaki fıkranın kaldırılması ve saygı gösteren sözlerin büyük harfle başlamasının ve kısaltmaların büyük yazılmasının gösterilmesi yerinde görüldü.

Hecelere ait madde kısaltılarak kabul edildi.

Bundan sonra üçüncü ayırım olarak "Genel İmlâ Kuralları" başlığı konulması, 11 inci maddenin kaldırılması, 12 nci maddedeki "asıl" sözü kaldırılıp istisnaların fıkra fıkra sayılması ve örneklere "haydi, yelpaze, entari" sözlerinin de katılması, eklerin rollerinin kelime türetmek veya çekmek şeklinde gösterilmesi kabul edildi.

16 ncı maddeye kadar bu düzeltmelerle kabul kararı verildikten sonra, genel esaslar ile maddelerin alt tarafının konuşulması 29.VIII.1941 Cuma günü saat onda yapılacak toplantıya bırakıldı.

-Gramer terimlerinin Maarif Vekillğine verilmesinden sonra vekillikçe Avni Başmanın başkanlığında Necmettin Halil Onan, Mithat Sadullâh Jander, Tahir Nejat Gençan ve Peyami Safadan mürekkep bir komisyon yapılarak bu komisyona biri ilk okulun son iki sınıfına, biri de orta okulun üç sınıfına mahsus iki gramer okul kitabı yazılması işi verildiğini, bunların hazırlıyacağı kitapların da bir kontrol komisyonuna verilmesi düşünüldüğünü anlatan Genel

Sekreter, kitap yazma komisyonunun bazı terimlerde güçlük çektiği haberi üzerine kendileriyle görüştüğünü ve bir çok noktaları hallettiğini, yalnız bu arkadaşların da bazı dilekleri olduğunu söyleyerek, bunları müzakereye koydu.

"Cümle" tabirinin phrase karşılığı olarak kalması ve proposition yerine "cümlecik" denilmesi, voix denilen fiil binalarına "çatı" denilerek bünye "structure, construction" karşılığında "yapı" sözünün kullanılması, participle lere "sıfat-fiil" ve mastarlara "isim -fiil" denilmesine karşı cevher fiiline "ek -fiil" ve gerundif'lere "bağ - fiil" denilmesi, mastar, ortağ ve ulağların "fiilimsi" adıyla toplanması, "ulak" yerine "zarf" denilmesi, teşkil (formation) karşılığı "yapım" sözünün kabulü, müteaddi ve lâzım karşılığına "geçişli" ve "geçişsiz" alınması, désinence'lara "çekim eki" denilebileceğinden müphem (indéfini) yerine "belgisiz" sözünün kullanılması, "etkin , edilgin, ettirgin" sözlerinin "etken, edilgen, ettirgen" şekillerinde ve "yanşama" sözünün "yansıma" şeklinde düzeltilmesi kararlaştırıldı. Müşareket (réciprocité) karşılığı "işteşlik" ve rabit (conjonction) karşılığı "bağlaç" sözlerinin değiştirilmesine lüzum görülmedi.

-Önergeler üzerine konuşuldu :

a) Genel Sekreter, imlâ kılavuzu basım işi programını anlattı. Genel Sekreterin nezareti altında ve basım emri onun tarafından verilmek üzere basımevinin geceli gündüzlü çalıştırılarak bu işin çabuk başarılması, düzeltme işleri için Yaşar Nâbi'ye gidip gelme ikinci mevki tren parasıyla üç lira gündelik verilerek düzeltme işinde çalıştırılması, ayrıca basımevi tarafından bir düzeltmenin forma başına eline beş lira geçecek ücretle çalıştırılması ve bu ücretle gece çalışmaları masrafının Kurumca ödenmesi, el yazısı şekillerinin yazdırılması ve klişe yaptırılması masraflarının verilmesi, bu işin en iyi ve çabuk şekilde yürütülmesi için iktıza eden masrafların ödenmesi karar altına alındı.

Basılacak 41,000 kitaptan 1,000 i iyi kâğıda basılarak üzerine fiat konulmıyacak ve kalan 40,000 den Maarif Vekillığının ihtiyacı olan 10,000 i maliyet fiatıyla verilip kalanı maliyet fiatına bir katı ilâvesiyle satışa çıkarılacaktır. Kılavuzun matrisi alınması ciheti de basımeviyle konuşulacaktır.

b) Bu toplantıya gelen arkadaşlardan mebus olanlara gidip gelme birinc mevki yatak bedeliyle bir hafta için altışar lira gündelik verilmesi ve Ahmet Cevat Emre'ye gidip gelme tren ve yatak bedeliyle bir hafta için altı lira gündelik ödenmesi ve genel sekreter bu işle uğraşacağından onun gündeliklerinin 25 Ağustostan 15 Eylül'e kadar verilmesi kararlaştırıldı.

Ahmet Cevat Emre gerek Gramer Komisyonu ve gerek geçen ve bu defaki İstanbul toplantıları yüzünden Odise çalışmalarını geri bırakmak zorunda kaldığından, iki haftalık toplantı gündelikleri ayrıca verildiği cihetle, İstanbulda çalışma müddetinin ayrıca üç hafta daha uzatılması ve bu üç hafta için de gündeliklerinin ödenmesi yerinde görüldü.

İstanbul çalışmalarının göstereceği gereklığe göre daktilo ve odacı çalıştırmak ve müteferrik masraflar yapmak üzere genel sekretere yetke verildi.

c) Maarif Matbaasına gelen Almanyadan getirtilecek kâğıt ve kapak örnekleri görülerek, bunlardan Kurumun ihtiyacı olanların ismarlanması için yirmi bin liraya kadar taahhüde girilmesi ve bunlar geldiği zaman konulmak üzere ayda yirmi liraya kadar bir depo tutulması için Genel Sekretere yetke verildi.

d) Lügat çalışmalarının üç aylık kadrosu ay sonunda biteceğinden, Eylül başında yeniden işleri yürütebilmek üzere kadronun iki ay daha olduğu gibi uzatılması ve o zamana kadar daha sonraki çalışmalar için esaslı tedbirler düşünülmesi kararlaştırıldı.

Hastahane'de bulunan Nurullah Ataç'a verilen elli lira avansın çalışmaya başladığı zamandan sayılmak üzere her ay on lira kesilerek mahsup edilmesi yerinde görüldü.

e) Şeyhî Divanının başkanın arzusu gibi hemen basıma verilmesi ve hem bu işle , hem de Divanü Lûgat-İt-Türk işleriyle uğraşmak üzere Dehri Dilçinin ikinci mevki gidip gelme tren parası ve üç lira gündelikle İstanbul'a gönderilmesinin tasdiki ve Şeyhî fiğlerinin İstanbulda Derleme Müdürlüğü daktilosuna yazdırılarak ücretinin ödenmesi ve bu eserin başkana armağan edilmesi karar altına alındı.

f) Satış merkezimiz olan Hilmi Kitabevine yeni mukavele için yapılan önerileri ve geçen konuşmaları Genel Sekreter anlattı. Müzakereye vakit kalmak üzere eski mukavelenin iki ay uzatılması ve müzakerede anlaşma mümkün olursa yeni mukavelenin de yapılması kararlaştırıldı.

Genel Sekreter bu işle de uğraşacak ve tam yetke ile sona erdirecektir

g) Hasta bulunan demirbaş eşya işçisi Ârif Akın'a raporuna göre izin verilmesi ve gelecek ay tedavi için izin alacak olan Bayan Müzdat Ünsalan'a bir aylık avans verilmesi kararlaştırıldı.

h) Satın alınan iki nüsha Alttürkische Grammatik kitabının alınması ve ısmarlanan üç cilt Manichaica'nın ısmarlanması tasdik ve Ahmet Cevat Emrenin yeni gramer çalışmalarında örnekler toplamak üzere lüzum göstereceği 30-40 parça edebî eserin satın alınması, Böthling'in Yakut Dili eseriyle Verbitski'nin Altay-Aladağ ve Zolotnitzki'nin suvaş lûgatlerinin ısmarlanması da kabul edildi.

- Gelen kâğıtlar üzerine konuşuldu :

a) Kemal Ölmeztürk hakkında Cumhuriyet Müddei Umumiliğinden gelen cevap okundu. Hapis müddeti bittiginden Ankaraya dönecek olan Bay Refet Ülgen'in Genel Sekreter Vekili olarak Hukuk adamlarından memurin kanununa göre bu durumun işine engel olup olmayacağını tahkik etmesi ve bu tahkik neticesi lehine çıkarsa bilim çalışmalarına yardım etmekle beraber Ayniyat işleriyle de uğraşmak üzere kadroda muhafaza edilmesi kararlaştırıldı.

b) Başuzmanlığın Kemal Erten hakkındaki dilergesi okundu. Kadrodan çıkarılmış bir işçinin Genel Merkez Kurulu kararı olmaksızın çalıştırılması usulsüz olduğunun Başuzmana ihtarı ve gösterilen lüzuma göre Eylül başından

İtibaren Kemal Erten'in yeniden eski aylığıyla gelir geçer çalışıcılar kadrosuna alınması karar altına alındı.

c) Garp Dilleri Başuzmanlığının raporu okundu. Gösterilen sebeplere göre Eti Sözlüğü tercüme ve daktilo ücretinin eser sahifesi başına 135 kuruşa çıkarılması ve verilmiş olan 75 sahife ücretinin bu hesaptan ödenmesi kabul edildi.

Profesör Güterbock'un tetkiki meselesi hakkında Garp Dilleri Başuzmanı profesörle görüşecek ve bu cihet temin olunursa mütercim masraf ve göndeliği verilerek Ankaraya getirilecektir.

d) Faruk Uludağ'ın dilekçesi okunarak 15 Eylül'den başlamak üzere bir buçuk ay müddetle ve 60 lira aylıkla deneme olarak çalıştırılması yerinde görüldü.

Gündemde başka bir şey olmadığından, Ahmet Cevat Emrenin Odise Tercümesi müsveddeleri Ankarada makine ile yazılmak ve bunların basım düzeltmeleri işi Ankarada yoluna konulmak ve Cuma günü imlâ kılavuzu işi için yenide toplanılmak üzere, toplantıya son verildi.

Başkan

Genel Sekreter

Sayman

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

-Aslı gibidir-

[Handwritten signatures]